

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΙΙ

Πρακτικά θέματα και ενδεικτικές απαντήσεις για το φροντιστηριακό μάθημα στο
Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο ΙΙ

1. Ενώπιον του Μονομελούς Εφετείου Θράκης δικάστηκε υπόθεση διακεκριμένης κλοπής (374 ΠΚ) του Κ. Το δικαστήριο εξέδωσε αθωωτική απόφαση. Κατά της απόφασης αυτής ο Εισαγγελέας Εφετών άσκησε έφεση. Ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου Θράκης παρέστη για την υποστήριξη της κατηγορίας ο Π όπως και πρωτοδίκως. Το Τριμελές εφετείο Θράκης καταδίκασε τον Κ σε ποινή κάθειρξης έξι (6) ετών. Για το σχηματισμό της κρίσης του το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έλαβε, μεταξύ άλλων, υπόψιν του και τη μαρτυρία του αστυνομικού υπαλλήλου Α, που κατά την αστυνομική προανάκριση είχε εξετάσει το μάρτυρα Μ, υπογράφοντας τη σχετική έκθεση, ο οποίος κατέθεσε στο ακροατήριο, χωρίς να προβληθεί κάποια αντίρρηση για την κατάθεση του από τον Κ. Εντοπίζονται στην περίπτωση αυτή σφάλματα κατά της απόφασης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου;

2. Με βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών ο Α παραπέμφθηκε στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Αθήνας για να δικαστεί για πλαστογραφία σε βαθμό κακουργήματος (άρθρο 216 παρ.3 ΠΚ), ύστερα από ομολογία του συγκατηγορούμενού του, Β και με βάση αυτήν. Ερωτάται αν το ανωτέρω Συμβούλιο ενήργησε νόμιμα.

3. Μετά από έγκληση που προσωπικά υπέβαλε ο Π, Διευθύνων Σύμβουλος, αλλά και μοναδικός μέτοχος ανώνυμης εταιρίας, σε βάρος του ταμία της Τ, διενεργήθηκε προκαταρκτική εξέταση και στη συνέχεια κινήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του για απιστία σε βαθμό κακουργήματος. Ο Τ ζητά πριν την απολογία του ενώπιον του ανακριτή να του χορηγηθεί εγγράφως το κατηγορητήριο, αλλά το αίτημά του απορρίπτεται από τον Α με την αιτιολογία ότι είναι καταχρηστικό στην συγκεκριμένη περίπτωση, δεδομένου ότι αρκεί η προφορική ανακοίνωση της κατηγορίας, ενώ ακριβής περιγραφή της αποδιδόμενης πράξης προκύπτει από το αντίγραφο της έγκλησης που ήδη έχει χορηγηθεί στον Τ, σε συνδυασμό με το επίσης χορηγηθέν αντίγραφο της παραγγελίας του εισαγγελέα με την οποία κινήθηκε η ποινική δίωξη. Μετά την κλήση του Τ σε απολογία, και όσο διαρκεί η προθεσμία που του έδωσε ο ανακριτής για να απολογηθεί, ο Π, ο οποίος στην έγκλησή του δήλωσε ότι παρίσταται ο ίδιος για την υποστήριξη της κατηγορίας, έχοντας διορίσει νόμιμα και αντίκλητο δικηγόρο, εμφανίζεται ενώπιον του Α και ζητά: α. να λάβει με δική του δαπάνη αντίγραφα όλων των εγγράφων της ανάκρισης και β. να παρασταθεί με τον συνήγορό του κατά την ένορκη εξέταση του μάρτυρα Μ, η οποία πρόκειται να διεξαχθεί, σύμφωνα με το άρθρο 220 παρ.2 ΚΠΔ, επειδή θεωρείται αδύνατη η εξέτασή του στο

ακροατήριο. Ευσταθούν ή όχι τα αιτήματα που υποβάλλουν οι Τ και Π και τι δικονομικές συνέπειες έχουν;

4. Με κλητήριο θέσπισμα του Εισαγγελέα Πλημ/κων Ροδόπης ο Α παραπέμφθηκε στο ακροατήριο του Τριμελούς Πλημ/κειου Ροδόπης. Όμως στο κλητήριο θέσπισμα δεν αναγράφεται ο κατάλογος μαρτύρων που θα εξετασθούν. Ερωτάται αν υπάρχει και τι είδος ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος. Θα ήταν διαφορετική η απάντηση αν δεν είχε γνωστοποιηθεί στον κατηγορούμενο Α ο κατάλογος μαρτύρων που θα εξετασθούν στο ακροατήριο;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Σύμφωνα με το άρθρο 210 ΚΠΔ με ποινή ακυρότητας της διαδικασίας δεν εξετάζονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, μεταξύ άλλων, όσοι άσκησαν ανακριτικά καθήκοντα στην ίδια υπόθεση, ακόμη και στο στάδιο της αστυνομικής προνάκρισης. Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 251 ΚΠΔ η εξέταση μαρτύρων, εμπίπτει άνευ ετέρου στην έννοια των ανακριτικών καθηκόντων. Η παραβίαση του άρθρου 210 ΚΠΔ παράγει σχετική ακυρότητα ενόψει της ρητής σχετικής πρόβλεψης (172 παρ.1 ΚΠΔ), πράγμα που σημαίνει ότι η ακυρότητα αυτή δεν λαμβάνεται υπόψιν αυτεπαγγέλτως, αλλά πρέπει να προταθεί εμπρόθεσμα (174 παρ.2 ΚΠΔ) από τον εισαγγελέα ή το διάδικο που έχει έννομο συμφέρον, ώστε να μην καλυφθεί (175 ΚΠΔ) και στη συνέχεια να δύναται να στοιχειοθετήσει τον αναιρετικό λόγο του 510 παρ.1 περ. β' ΚΠΔ. Εν προκειμένω, παρότι ο αστυνομικός υπάλληλος Α είχε εξετάσει προανακριτικά το μάρτυρα Μ, υπογράφοντας τη σχετική έκθεση (151 εδ.β' ΚΠΔ), με συνέπεια να καθίσταται ανεπίτρεπτη η δική του εξέταση στο ακροατήριο (210 ΚΠΔ), πολλώ, δε, μάλλον η περαιτέρω αποδεικτική αξιοποίηση της κατάθεσής του, εντούτοις εξαιτίας της αδράνειας του Κ, ο οποίος δεν διατύπωσε αντιρρήσεις κατά της εν λόγω μαρτυρίας μέχρι την έκδοση της δευτεροβάθμιας απόφασης (175 ΚΠΔ), επήλθε κάλυψη της παραχθείσας σχετικής ακυρότητας.

2. Σύμφωνα με το άρθρο 211 ΚΠΔ «μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου». Με τη διάταξη αυτή, η παραβίαση της οποίας επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, κατά το άρθρο 171 παρ. 1 στοιχ δ' ΚΠΔ, εισάγεται απαγόρευση της αξιοποίησής ως αποκλειστικού αποδεικτικού μέσου για την καταδίκη του κατηγορουμένου, της μαρτυρικής καταθέσεως ή της απολογίας συγκατηγορουμένου του, καθώς και των μαρτυρικών καταθέσεων άλλων προσώπων, τα οποία ως μοναδική πηγή πληροφορήσεώς τους έχουν τον συγκατηγορούμενο. Όπως, λοιπόν, προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ και γίνεται δεκτό από την πάγια νομολογική της ερμηνεία, ο ανωτέρω ήπιος αποδεικτικός περιορισμός δεν αφορά την προδικασία, αλλά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας και δη οσάκις το δικαστήριο άγεται σε καταδικαστική κρίση και ως αποκλειστικό αποδεικτικό μέσο λαμβάνεται μία τέτοια μαρτυρία. Συνεπώς, η απαγόρευση δεν έχει εφαρμογή στο ενδιάμεσο στάδιο κατά την εκτίμηση των στοιχείων περί παραπομπής του κατηγορουμένου σε δίκη, και ως εκ τούτου στην προκειμένη περίπτωση νομίμως το συμβούλιο βασίστηκε στην ομολογία του Β, συγκατηγορουμένου του Α, προκειμένου να αποφανθεί για την παραπομπή του τελευταίου.

3. Α. Σε ότι αφορά το αίτημα του Τ προς τον Α: στο άρθρο 100 παρ.1 ΚΠΔ κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου πριν απολογηθεί να του ανακοινωθεί το περιεχόμενο τόσο των εγγράφων της δικογραφίας, όσο και αυτοτελώς της κατηγορίας. Επιπρόσθετα κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου,

εφόσον υποβληθεί γραπτή αίτηση, να του παραδίδονται αντίγραφα τόσο των εγγράφων της ανάκρισης, όσο και (αυτοτελώς) του κατηγορητηρίου. Η ρητή, διακριτή αναφορά της κρίσιμης διάταξης σε ‘‘ αντίγραφο του κατηγορητηρίου’’ μονοσήμαντα αποδεικνύει ότι, εφόσον ζητηθεί νομίμως, ο ανακριτής έχει υποχρέωση να χορηγήσει γραπτό κατηγορητήριο. Άρα δεν αρκεί η προφορική ανακοίνωσή του, ούτε μπορεί με άλλο τρόπο να αναπληρωθεί η προηγούμενη χορήγηση προς τον κατηγορούμενο γραπτού κατηγορητηρίου (π.χ. με την παραπομπή σε άλλα έγγραφα που ενδεχομένως να περιγράφουν την κατηγορία). Επειδή πρόκειται για δικονομικό- υπερασπιστικό δικαίωμα του κατηγορουμένου (γνώση της κατηγορίας, η οποία κατοχυρώνεται ρητά τόσο στο άρθρο 100 ΚΠΔ, όσο και στο άρθρο 6 παρ.3 της ΕΣΔΑ), η τυχόν άρνηση του ανακριτή να χορηγήσει αντίγραφο, δηλαδή γραπτό κατηγορητήριο, συνεπάγεται προσβολή υπερασπιστικού δικαιώματός του και επιφέρει αυτόματα απόλυτη ακυρότητα (171 παρ.1 δ’ ΚΠΔ). Συνεπώς: στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι η αίτηση του Τ ήταν γραπτή και υποβλήθηκε νόμιμα, ο Α είχε υποχρέωση να διατυπώσει και να χορηγήσει γραπτό κατηγορητήριο. Άρα η αιτιολογία που επικαλείται ο Α δεν ευσταθεί. Η δικονομική κύρωση για την παραβίαση του εν λόγω θεμελιώδους υπερασπιστικού δικαιώματος του Τ επιφέρει απόλυτη ακυρότητα.

3.Β.Μεταξύ των δικαιωμάτων του παριστάμενου προς υποστήριξη της κατηγορίας περιλαμβάνεται: α.το δικαίωμα να λάβει και αυτός αντίγραφα όλων των εγγράφων της ανάκρισης με δική του δαπάνη. Το δικαίωμα αυτό θεμελιώνεται στο άρθρο 100 παρ.1 ΚΠΔ που καταρχάς αφορά τον κατηγορούμενο, σε συνδυασμό με το άρθρο 107 ΚΠΔ, που απαριθμεί τα δικαιώματα του παριστάμενου προς υποστήριξη της κατηγορίας και παραπέμπει ρητά στο άρθρο 100 ΚΠΔ. Προϋπόθεση ωστόσο που θέτει ο νόμος για την ενάσκηση του εν λόγω δικαιώματος εκ μέρους του παριστάμενου προς υποστήριξη της κατηγορίας είναι να έχει πάντως κληθεί ήδη σε απολογία ο κατηγορούμενος (αυτό σημαίνει ότι αρκεί να έχει γίνει η κλήση, αλλά δεν χρειάζεται να έχει ήδη απολογηθεί)- όπως ακριβώς συμβαίνει και στην προκειμένη περίπτωση.

3.Γ. Επίσης ενόψει της ρύθμισης του άρθρου 92 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 107 ΚΠΔ, που ρυθμίζει αναφερόμενο αδιακρίτως σε όλους τους διαδίκους, άρα και στον παριστάμενο για την υποστήριξη της κατηγορίας το ζήτημα του δικαιώματος παράστασης σε κάθε ανακριτική πράξη, ο παριστάμενος για την υποστήριξη της κατηγορίας έχει δικαίωμα να παρίσταται σε όλες. Εξαίρεση αποτελεί η εξέταση μαρτύρων. Ωστόσο εξαίρεση της εξαίρεσης (και άρα επιστροφή στον κανόνα, του δικαιώματος παράστασης) ρητά προβλέπει το άρθρο 92 παρ. 1 στην περίπτωση της εξέτασης μάρτυρα σύμφωνα με το άρθρο 220 παρ.2 ΚΠΔ. Αυτό συμβαίνει και στην προκειμένη περίπτωση. Επομένως ο Π έχει δικαίωμα να παρίσταται στην εξέταση μάρτυρα που λαμβάνει χώρα σύμφωνα με το άρθρο 220 παρ.2 ΚΠΔ.

Ωστόσο: πρώτον, παρά το ότι ο παριστάμενος για την υποστήριξη της κατηγορίας έχει αυτά τα δικαιώματα, η τυχόν παραβίασή τους, δεν συνοδεύεται από δικονομική κύρωση, δηλαδή δεν παράγει απόλυτη ακυρότητα (επιχείρημα εξ αντιδιαστολής από τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 171 παρ.1 δ’ΚΠΔ, που ρητά αναφέρεται μόνο σε παραβίαση δικαιωμάτων του κατηγορουμένου)

Δεύτερον, αναγκαία προϋπόθεση/ προαπαιτούμενο για τη νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων του παριστάμενου προς υποστήριξη της κατηγορίας είναι η νόμιμη

απόκτηση αυτής της ιδιότητας σε κάθε δικονομικό στάδιο. Αυτή προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την προηγούμενη υποβολή νόμιμης δήλωσης παράστασης για την υποστήριξη της κατηγορίας (πράγμα που εδώ συντρέχει, κατά περιεχόμενο), η οποία επιπρόσθετα πρέπει να έχει υποβληθεί από πρόσωπο που νομιμοποιείται ενεργητικά προς τούτο (βλ. άρθρα 63 και 82 παρ.1 ΚΠΔ-πράγμα που εδώ δεν συντρέχει).

Στην προκειμένη περίπτωση η δήλωση προς υποστήριξη κατηγορίας πάσχει διότι έγινε από τον Π προσωπικά και όχι από την αμέσως ζημειωθείσα από τη συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη Α.Ε. και για λογαριασμό του εν λόγω Νομικού Προσώπου, όπως θα ήταν το ορθό και το νόμιμο. Το περιουσιακό δικαίωμα που προσβλήθηκε με το συγκεκριμένο έγκλημα αφορούσε μόνο το Ν.Π. της Α.Ε. και όχι τον Π ατομικά (παρά τις ιδιότητές του ως Διευθύνοντα Συμβούλου και μοναδικού μετόχου), άρα μόνο η Α.Ε. είχε δικαίωμα να δηλώσει παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας.

Συνεπώς: εφόσον δεν είναι νόμιμη η παράσταση του Π ατομικά προς υποστήριξη της κατηγορίας, δεν δικαιούται αυτός να ασκήσει τα προαναφερόμενα δικονομικά δικαιώματα, άρα δεν ευσταθούν τα αιτήματά του.

4. Δεν λείπει κάποιο στοιχείο του κλητηρίου θεσπίσματος αφού μεταξύ των όσων πρέπει να περιέχει το κλητήριο θέσπισμα σύμφωνα με το άρθρο 321 παρ.1 Κ.Π.Δ δεν περιλαμβάνεται ο κατάλογος μαρτύρων κατόπιν τούτου δεν προκαλείται ούτε απόλυτη ακυρότητα αλλά ούτε σχετική ακυρότητα. Μόνο εάν έλειπε κάποιο στοιχείο από αυτά που πρέπει να περιέχει το κλητήριο θέσπισμα θα είχαμε σχετική ακυρότητα (άρθρο 172 παρ.1 Κ.Π.Δ.) σύμφωνα με το άρθρο 321 παρ.4 Κ.Π.Δ. η γνωστοποίηση των μαρτύρων που θα εξετασθούν στο ακροατήριο γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 326 παρ.1 Κ.Π.Δ. Ο κατάλογος των μαρτύρων αυτών που θα εξετασθούν στο ακροατήριο μπορεί να καταγραφεί στο σώμα και μάλιστα στο τέλος του κλητηρίου θεσπίσματος ή της κλήσης για εμφάνιση. Συνεπώς η μη καταγραφή του καταλόγου μαρτύρων στο σώμα και μάλιστα στο τέλος του κλητηρίου θεσπίσματος δεν είναι υποχρεωτική και δεν επιφέρει κάποια δικονομική συνέπεια. Η μη γνωστοποίηση όμως του καταλόγου μαρτύρων σύμφωνα με το άρθρο 326 παρ.1 Κ.Π.Δ. στον κατηγορούμενο Α προκαλεί απόλυτη ακυρότητα άρθρο 171 παρ.1 περ.δ' γιατί ο Α αδυνατεί να προετοιμάσει την υπεράσπισή του αφού δεν γνωρίζει τα ονόματα των μαρτύρων που θα εξετασθούν προκειμένου να προβάλλει αντιρρήσεις για την εξέτασή τους και για να αντικρούσει το περιεχόμενο των καταθέσεών τους.